

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Сюн Яхуань
«Мистецтво сопрано як виконавський феномен:
національні та мовностильові пріоритети»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво,
галузь знань 02 – Культура і мистецтво

Дослідники новітньої генерації заявляють про себе в музичній науці, залучаючи власний виконавський досвід як значущу і переконливу базу для визначення нових шляхів наукового пізнання вокального виконавства як в історичній площині, так і в сучасних мистецьких репрезентаціях. Дослідження феномена мистецтва сопрано, що розглядається в контексті національних та мовностильових пріоритетів його розвитку (див. предмет дисертації Сюн Яхуань) засвідчує оригінальну постановку проблеми рецензованої наукової праці. На основі представленої панорами музичного матеріалу здобувачка формує музикознавчу концепцію, зміст якої увиразнює різні дискурси проблемного спрямування: від історико-культурного порівняння китайської та української національних традицій мистецтва сопрано до гендерної парадигми у висвітленні відмінностей ліричної самосвідомості в композиторській творчості, що впливають на виконавське мистецтво.

Не може не привернути увагу висунуте положення буквально в одному з перших речень праці, в якому, так би мовити, в «згорнутому» вигляді закладене концепційне ядро рецензованої дисертації, смисл якого «розгортатиметься» на сторінках дослідження: «тип співацького голосу є об'єктивним джерелом ціннісних сенсів музики, який уособлює світ людини в контексті національної традиції та композиторського стилю» (с. 2 тексту дисертації). Здобувачка свій дослідницький інтерес скеровує на мистецтво сопрано як виконавський феномен (з урахуванням дослідження семантики тембру). Таким чином, затребуваність вивчення семантики тембру, естетики сопранового співу в контексті композиторської творчості і розмаїтті національно-стильових

контекстів, визначення його історичної ролі та місії в сьогоденні, увиразнює актуальність теми дисертації Сюн Яхуань.

Здобувачка обирає співмірне методологічне підґрунтя, відповідне актуальній галузі музикознавства сьогодення – інтерпретології. У даному випадку, йдеться про виконавську складову дисертації – інтерпретології як практичної музикології, «коли в пріоритеті власний “досвід зустрічі” з іншомовною традицією співу» (с. 25 тексту дис.).

При заявленій постановці проблеми необхідність занурення у європейську культурну традицію (Захід), що так багатоаспектно представлена у дисертації, вочевидь, виявилась нелегкою для здобувачки – представниці іншої культурної цивілізації (Схід). Адже, як слушно зазначає Сюн Яхуань, «китайські виконавці навчаються в різних країнах світу і через активний досвід “зустрічі” Сходу та Заходу прокладають шляхи міжкультурної взаємодії національної культури з творчою практикою XX – XXI століть» (с. 36 дисертації). У даному контексті точки перетину «Схід – Захід» і міжкультурний діалог має свою специфіку через відмінності типів культур, досягнення яких неможливе без розуміння специфіки тієї чи іншої національної картини світу (категорії, яка влучно залучається в дисертації), в тому числі, з її ціннісними настановами.

Сюн Яхуань точкою відліку дослідницької стратегії пропонує настановче запитання: «Яким чином відбувається інтеграція академічних співаків Європи та Сходу у сфери творчості, яка безпосередньо залежна від слова-Логоса? Чи існують когнітивні механізми пояснення органічного входження іноземних виконавців у “чужий” (в психологічно-ментальному й мовностильовому сенсах) мистецький часопростір?» (с. 23 тексту дисертації).

Як наслідок здійсненого дослідження вкажемо на ключові здобуті позиції наукової новизни отриманих результатів, з урахуванням і наслідуючи логіку Розділів дисертації у їх послідовності.

1. Виокремлення наявного історико-культурного паралелізму розвитку національних вокальних традицій Європи та Китаю на підставі їх аналізу, з фокусуванням дослідницького інтересу на мистецтві сопрано. Саме цьому і

присвячено Розділ перший («Сопрано як тип співацького голосу в європейській та китайській традиції»). Задля цього Сюн Яхуань залучає порівняльно-когнітивний підхід, який уможлиблює з'ясування питань про онтосеміотичні відмінності у національно-стильових процесах мистецтва співу¹.

Вдачним виявляється послуговування концептом «культурно-стильовий ландшафт», який упроваджується на ґрунт сопранового виконавства, виявляючи його специфікацію. Тож у Висновках віднаходимо підведення підсумку у запропонованій авторській дефініції: «"Культурно-стильовий ландшафт" мистецтва сопрано – це віртуальна сукупність всіх історично усталених жанрів, форм та стилів виконавства для високого жіночого голосу, яка за онтосонологічними та темброво-семантичними ознаками репрезентує світ жіноцтва з притаманними йому концептами любові, материнства, земного щастя, зв'язку з Божественним як пріоритетами буття» (с. 176 дис.).

Натомість, засадничі відмінності національних традицій мистецтва сопрано Європи і Китаю (європейської та китайської) Сюн Яхуань визначає у взаємообумовленості техніки звуковидобування та національної мови, що у сукупності впливають на естетику співу.

2. Визначення методологічних засад теорії символу в європейській музичній традиції як когнітивного інструмента вокаліста-інтерпретатора (Розділ 2 «Символ як "ключ пізнання" образу людини: порівняльно-когнітивний підхід»). Здобувачка надає характеристику міфопоетичної та музичної символіки китайської культури, яка увиразнює її специфіку з врахуванням ментально-національного мислення її носіїв. Звідси – вивершення значення у концепції дисертації теорії музичного символу та китайської символології, «яка безпосередньо впливає на композиторське мислення та авторську семіосферу вокальних творів і слугує когнітивним інструментом вокаліста при вивченні іншонаціонального твору» (с. 32). За Сюн Яхуань, засадничим механізмом порозуміння між всіма суб'єктами камерно-вокальної

¹ Сюн Яхуань запропонований чіткий структурований алгоритм, за яким у Розділі 1 здійснюється порівняння співацького жіночого голосу в контексті європейської та китайської вокальних традицій: генотип, технологія, типологія, репертуар, сценічна складова, національно-ментальні особливості.

комунікації слугує символ – специфічна мова міфопоетичної свідомості людини (с. 24). Здобувачка наголошує, що для співака вокальний твір постає як авторська семіосфера, де символ стає маркером стилю мислення і втілений у звукових структурах та їх версифікації.

Окрасою розділу, що викликає прихильність рецензента, постає аналітичний есей про вокальний *opus* 17 Б. Лятошинського для високого жіночого голосу на вірші китайських поетів як приклад пересемантизації міфопоетичної символіки в музиці. На підставі блискучого системного аналізу солоспівів здобувачка виходить на цінне відкриття: тема жінки в творчості молодого Б.Лятошинського постала не під впливом європейського романтизму та експресіонізму (як прийнято вважати), а в китайському поетичному вимірі. Досліджуваний *opus* містить оригінальну систему поетичних символів, які втілюють китайську картину світу. І вирішальним постає обраний митцем тип співацького голосу – колоратурне сопрано, який «у найвищий спосіб відповідає уявному Сходу через засоби звуконаслідування (імітацію співу птах, голосів природи)» (с. 126).

3. Актуалізація проблематики тембрової персоніфікації сопрано у світлі музичної символіки вокальної музики ХХ століття (Розділ 3 дисертації). Розкрито роль тембрової персоніфікації сопрано як усталеної системи, що еволюціонує разом з композиторським мисленням та жанрово-стильовими умовами музичного мистецтва. Сюн Яхуань досліджує специфіку втілення вокальної лірики в творах символістського спрямування через гендерну дихотомію «чоловіче – жіноче» на матеріалі солоспівів Б. Лятошинського та раннього вокального циклу Лесі Дичко).

Практична цінність дисертації полягає в тому, що матеріали дослідження є затребуваними і можуть бути цінним доповненням для навчально-освітніх програм у навчальному процесі підготовки вокалістів у закладах вищої освіти мистецького спрямування. Результати наукових пошуків можуть стати в нагоді у виконавській інтерпретації вокальної музики (камерно-концертний жанр) з врахуванням зростаючої потреби виконавців в адаптації до іншомовної культурної традиції.

Дисертація складається зі Вступу, трьох основних Розділів, Висновків, Списку використаних джерел та Додатків. Імпонує обраний виклад концепції дисертації Сюн Яхуань, що підкорюється внутрішньому алгоритму (структурована логіка наукової думки). Фахові аналітичні підрозділи демонструють високий рівень дослідницької майстерності. Висновки дисертації привертають увагу системним підходом, засвідчуючи здобуті результати дослідження. Окремо звернемо увагу на список використаних джерел, в якому половина опрацьованих першоджерел – іншомовні (як європейських, так і китайських дослідників). Підсумовуючи, можемо засвідчити, що дослідження за своєю структурою та змістом відповідає встановленим вимогам щодо дисертаційних праць третього освітньо-наукового рівня.

Три одноосібні статті, надруковані за темою дисертації у спеціалізованих фахових виданнях, затверджених МОН України, повністю відповідають змісту та структурі дисертації.

В якості окремих **зауважень**, що не впливають на достойний науковий рівень і позитивне враження рецензента, вкажемо, зокрема, на наступні.

На с. 136 вказано, що стилістика ліричної протяжної пісні «Ох і закувала» в обробці Б. Лятошинського за мелодикою та ритмікою наближається до епіки, а саме – жанру думи, без жодної аргументації на користь підтвердження чи спростовування даної тези. І висновком ряду різних перелічених прикладів обробок народних пісень слугує положення про факт привнесення в жанрову структуру творів *ліричного тону*. Не зовсім зрозуміло, як апелювання до стилістики жанру думи виявляється пов'язаним із ліризацією образної сфери.

Затребуваним є наявність нотних прикладів як необхідного ілюстративного матеріалу в аналітичних підрозділах. Так, дисертацію збагатили б Додатки (нотні приклади та ін.), які б унаочнювали результати здійсненого аналізу.

Зауваження стилістичного ґатунку: неоднотипне написання ключового концепту на сторінках дисертації (мовно-стильовий / мовностильовий).

При знайомстві з текстом дослідження Сюн Яхуань у рецензента виникло наступне термінологічне **запитання**:

Ви оперуєте поняттям «метамова», яке визначається на сторінках дисертації як когнітивний інструмент дешифрування сенсів музичного твору (с. 111). Проясніть, яким є його значення для співака?

Підсумуємо. Дисертація «Мистецтво сопрано як виконавський феномен: національні та мовностильові пріоритети» Сюн Яхуань, представлена на здобуття ступеня доктора філософії і подану до захисту до разової ради ХНУМ імені І.П. Котляревського, можемо констатувати, що дисертація є самостійним, завершеним й оригінальним дослідженням. Її зміст, структура, заявлені актуальність теми, наукова новизна отриманих результатів, теоретико-практичне значення, а також результати, викладені у Висновках, слугують переконливими підставами для визнання праці такою, що відповідає чинним вимогам пп. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Авторка дисертації **Сюн Яхуань** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри інтерпретології
та аналізу музики Харківського
національного університету
мистецтв імені І.П.Котляревського,
доцент

І.А. Романюк